

SYLVAIN TESSON

ÎN PĂDURILE SIBERIEI

6 luni pe malul lacului Baikal, singur,
la 25 km depărtare de primul vecin

— Ediția a II-a —

Traducere din limba franceză
de Liviu Dascălu

**În pădurile Siberiei: 6 luni pe malul lacului Baikal, singur,
la 25 km depărtare de primul vecin** / Sylvain Tesson ; trad. din lb. franceză
de Liviu Dascălu. - Ed. a 2-a. - București : Philobia, 2015
ISBN 978-606-8560-41-0

I. Dascălu, Liviu (trad.)

821.133.1-992=135.1

*Cet ouvrage, publié dans le cadre du Programme d'aide à la publication
„Nicolae Iorga”, a bénéficié du soutien de l'Institut français de Roumanie.*

DANS LES FORÊTS DE SIBÉRIE

FÉVRIER-JUILLET 2010

SYLVAIN TESSON

Copyright © Éditions Gallimard, 2011

ÎN PĂDURILE SIBERIEI

6 LUNI PE MALUL LACULUI BAIKAL, SINGUR,
LA 25 KM DEPĂRTARE DE PRIMUL VECIN

SYLVAIN TESSON

Credit foto copertă: © Thomas Goisque

ISBN 978-606-8560-41-0

© 2015 – Editura PHILOBIA

internet: www.philobia.com
e-mail: contact@philobia.com

Editor: Bianca Biagini

Traducere: Liviu Dascălu

Redactare: Mihaela Toma și Raluca Bibiri

DTP: Petronella Andrei

Corectură: Oana Țăranu

Copertă: Cătălin Furtună

FEBRUARIE	13
Pădurea	
MARTIE	59
Timpul	
APRILIE	115
Lacul	
MAI	147
Animalele	
IUNIE	189
Plânsetele	
IULIE	223
Pacea	

Marca Heinz comercializează vreo cincisprezece feluri de sosuri. Le găsești pe toate la supermarketul din Irkuțk, iar eu nu știu ce să aleg. Am umplut deja șase cărucioare cu paste și cu sos iute Tabasco. Afară mă așteaptă un camion albastru. Mișa, șoferul, n-a oprit motorul, sunt -32 de grade. Mâine vom pleca din Irkuțk. Vom face trei zile până la cabană, pe malul vestic al lacului. Trebuie să termin cumpărăturile azi. Aleg „sosul super hot” din gama Heinz. Iau optsprezece sticlute: câte trei pentru fiecare lună. Cincisprezece sortimente de ketchup. Și când te gândești că astfel de lucruri m-au făcut să fug de civilizație.

9 februarie

Sunt pe strada Proletarilor, la Nina acasă. Mi-a închiriat o cameră. Stau întins în pat. Îmi plac numele străzilor de aici. În sate, dai peste nume ca „strada Muncii”, „strada Revoluției din octombrie”, „strada Partizanilor” sau chiar „șoseaua Entuziasmului”, cu bunicuțe în haine cernite mergând șontâc-șontâc.

Nina e cea mai bună gazdă din Irkuțk. Odinioară, cânta la pian și avea concerte în toată Uniunea Sovietică. În prezent, ține o pensiune. Ieri mi-a spus: „N-aș fi crezut vreodată că mă

voi transforma într-o fabrică de făcut clătite”. Pisica Ninei îmi toarce pe burtă. Dacă aş fi pisică, ştiu pe burta cui aş sta la căldură.

Sunt pe cale să-mi realizez un vis vechi de şapte ani. În 2003, am fost prima dată pe malul lacului Baikal.

Înaintând de-a lungul malului, am descoperit cabane aflate la o distanţă egală una de alta, locuite de pustnici surprinzător de fericiți. Gândul de a mă ascunde în mijlocul codrilor, singur, în liniştea lor, a încolţit atunci în mintea mea. Şapte ani mai târziu, iată-mă aici.

Trebuie să-mi adun forţele şi să alung mâţa. E nevoie de o energie colosală ca să te ridici din pat. Mai ales pentru a-ţi schimba viaţa. Uneori, apare dorinţa de a face stânga-mprejur atunci când eşti pe cale să obţii ceea ce-ţi doreşti. Unii fac stânga-mprejur în momentul crucial. Mi-e teamă ca nu cumva să fac parte din această categorie de oameni.

Camionul lui Mişa este plin ochi. Ca să ajungem la lac, vom face un drum de cinci ore peste stepa îngheţată, printre piscurile şi prăpăstiile unei furtuni pe mare încremenite. Satele fumează la poalele colinelor, aidoma unor vapoare scufundate lângă ţarm. În faţa unor asemenea privelişti, Malevici scria: „Cine a traversat Siberia nu va mai năzui nicicând la fericire”. Ajunşi în vârful unei coline, vedem lacul. Ne oprim şi bem vodcă. După câteva păhărele, mă întreb: prin ce minune au ajuns apa şi pământul să se îngemăneze atât de bine în linia ţarmului?

Iată câteva statistici. Lacul Baikal are o lungime de şapte sute de kilometri şi un kilometru şi jumătate adâncime. A apărut acum 25 de milioane de ani. Iarna, grosimea gheţii măsoară o sută zece centimetri. Dar soarelui nu-i pasă de toate astea. El îşi revarsă iubirea peste întinderea albă. Norii

filtrează razele, iar o turmă de lespezi de lumină lunecă pe zăpadă: pomeţii cadavrului se înseninează.

Camionul porneşte pe gheaţă. Sub roţi, apa e adâncă de un kilometru. Dacă nimerim în vreo crăpătură, maşina se va afunda în beznă. Corpurile vor cădea fără zgomet. Va ninge-nctet cu înecaţi. Lacul este cavoul perfect pentru cei ce se tem de putreziciune. James Dean voia să moară lăsând în urmă „un cadavru frumos”. Micii creveţi *Epischura baikalensis* ar curăţa corpurile în 24 de ore şi n-ar lăsa decât fildeşul oaselor pe fundul apei.

10 februarie

Ne-am oprit peste noapte în satul Houjir, pe insula Olhon (într-unul dintre dialectele din nord se spune Olhraun), iar acum ne îndreptăm spre nord. Mişa nu scoate un cuvânt. Admir oamenii taciturni, îmi imaginez lucrurile la care se gândesc.

Călătoresc către locul la care visez de atâta timp. Atmosfera e sinistă. Frigul şi-a slobozit pletele în vânt. Fulgi lunguişti de nea zburătăcesc în faţa roţilor. Furtuna se strecoară în spaţiul strâmt dintre cer şi gheaţă. Privesc malul apei şi încerc să nu mă gândesc că voi trăi următoarele şase luni în aceste păduri mortuare. Găseşti aici toate elementele ce compun imaginea deportării în Siberia: spaţiul imens, lumina palidă. Gheaţa are aspectul unui giulgiu. În urmă cu douăzeci şi cinci de ani, oameni nevinovaţi erau aruncaţi în acest coşmar. În schimb, eu voi trăi aici de bunăvoie. N-are rost să mă plâng.

Mişa: „Ce loc posomorât”.

Apoi, tăcere, până a doua zi.

Cabana mea se află la nord de rezervaţia Baikal-Lena. E un fost adăpost pentru geologi, construit în anii '80, pierdut

Într-o poiană de cedri. Arborii au dat acestui loc numele cu care e trecut pe hartă: „Capul Cedrilor de Nord”. Cedrii de Nord sună ca un nume de azil pentru persoane în vârstă. Până la urmă, chiar asta e, un loc de refugiu.

Să mergi cu mașina pe lac este o încălcare a legilor firii. Doar zeii și păianjenii pășesc pe apă. În viața mea am avut doar în trei rânduri impresia că încalc un tabu. Prima dată, contemplând fundul mării Aral, care a secat din cauza oamenilor. A doua oară, citind jurnalul intim al unei femei. A treia oară, mergând cu mașina peste apele lacului Baikal. De fiecare dată am avut impresia că sfâșii un văl. Că mă uit prin gaura cheii.

Îi explic asta lui Mișa. Nu spune nimic.

Seara facem oprire la stația științifică Pokoiniki, în inima rezervației.

Serghei și Natașa au grijă de acest loc. Sunt frumoși ca niște zei greci, doar că îmbrăcați mai gros. Trăiesc aici de mai bine de douăzeci de ani, hăituindu-i pe braconieri. Cabana mea e la cincizeci de km depărtare, către nord. Mă bucur că-mi sunt vecini. Îmi va face plăcere să mă gândesc la ei. Iubirea lor: o insulă în iarna siberiană.

Ne-am petrecut seara cu doi dintre amicii lor, Sașa și Iura, pescari siberieni care încarnează două tipuri dostoievskiene. Sașa e plin de vitalitate, roșu-n obraji și hipertensiv. Ochii lui mongoloizi au o căutătură aspră. Iura e sumbru, rasputinian, obișnuit cu hrana adâncimilor, cu peștele din mâl. Are pielea palidă, precum locuitorii din Mordor, din scrierile lui Tolkien. Primul e destinat faptelor eroice, celălalt – conspirațiilor. Iura n-a mai văzut orașul de cincisprezece ani.

11 februarie

Dimineața, ne reluăm mersul pe gheață. Pădurea se perindă prin dreptul geamurilor mașinii. Când aveam doisprezece

ani, am fost la Verdun cu ai mei și am vizitat Muzeul Războiului cel Mare. Îmi amintesc de sala Drumului Doamnelor. Soldații francezi din Primul Război Mondial stăteau în tranșee băgați în noroi până la gât. Dimineața asta, pădurea pare o armată scufundată, din care nu ies la suprafață decât baionetele.

Gheața crapă. Plăcile comprimate de mișcarea mantalei explodează. Liniile de falie brăzdează câmpia mercurială, scuipând un haos de cristal. Dintr-o crăpătură de sticlă se scurge un sânge albastru.

„E frumos”, spune Mișa.

Și nu mai spune nimic până seara.

La ora 19, se zărește locul unde o să stau. Capul Cedrilor de Nord. Cabana mea. Coordonatele GPS sunt: N 54° 26'45.12" / E 108° 32'40.32".

Siluețele întunecate ale unor omuleți însoțiți de câini înaintează pe plajă pentru a ne întâmpina. Arată precum țărani pictați de Bruegel. Iarna transformă totul într-un tablou olandez: precis și poleit.

Ninge, apoi se face seară și tot acest alb devine un negru înfricoșător.

12 februarie

Volodia T., inspector forestier, bărbat la vreo cincizeci de ani, trăiește de peste un deceniu și jumătate în cabana Cedrilor de Nord cu soția sa, Ludmila. Are ochelari cu lentile fumurii și o figură blândă. Unii ruși arată ca niște brute, lui i-ai da în grijă un ursuleț. Volodia și Ludmila vor să se întoarcă la Irkuțk. Ludmila e bolnavă, are flebită și trebuie să se trateze. Pielea ei, precum a rusoaicelor îmbibate de ceai, e la fel de

albă ca burta unei broaște: sistemul venos se conturează ca niște fidelute sub pielea translucidă. Mă așteptau ca să poată apoi pleca.

Cabana scoate fum în mijlocul unui crâng de cedri. Pe acoperiș, stratul de zăpadă parcă e de beza, bârnele au culoarea turtei dulci. Mi-e foame.

Căsuța se sprijină de piciorul versanților înalți de 2.000 de metri. Taigaua urcă spre vârful muntelui, dar se dă bătută la 1.000 de metri. Mai sus, domnește piatra, gheața și cerul. Panta urcă brusc în spatele cabanei. Pot vedea malul lacului, aflat la 450 de metri altitudine, chiar de la ferestrele cabanei.

Aflați în subordinea lui Serghei, inspectorii rezervației sunt adăpostiți în cabane, din treizeci în treizeci de kilometri. La nord, la Capul Ieloșin, e vecinul meu Volodia. La sud, în micul cătun Zavarotnoe, alt Volodia. Mai târziu, melancolic, când voi avea chef să beau un pahar cu cineva, va fi de-ajuns să merg cinci ore spre nord, sau o zi întreagă către sud.

Serghei, șeful paznicilor, a venit cu noi de la Pokoiniki. Coborând din camion, am privit amândoi la frumusețea din jur fără să scoatem un cuvânt, apoi mi-a spus, atingându-și cu mâna tâmpla: „Locul ăsta e perfect pentru cine vrea să-și curme zilele”. Am plecat de la Irkutk cu prietenul meu Arnaud, care a rămas să mă aștepte în camion. A trăit acolo ultimii cincisprezece ani. S-a însurat cu cea mai frumoasă femeie din oraș. Ea visa la bulevardul Montaigne și la Cannes. Când a înțeles că Arnaud voia doar să hoinărească prin taiga, l-a părăsit.

În zilele care urmează, vom face împreună pregătirile pentru șederea mea. Apoi, prietenii vor pleca, lăsându-mă singur. Deocamdată, ocupația noastră e să descărcăm lucrurile din camion.

MATERIALE NECESARE CA SĂ TRĂIEȘTI ȘASE LUNI ÎN PĂDURE

Topor și toporișcă

Prelată

Sac de iută

Hârleț și ciocan pentru spart gheața

Patine

Rachetă de zăpadă

Caiac și pagaie

Undiță, fir, plumb, muște și linguriță

Ustensile de bucătărie

Ceainic

Bomfaier manual de găurit gheața

Frânghie

Satâr și cuțit elvețian

Piatră de ascuțit

Lampă cu ulei

Kerosen

Lumânări

GPS, busolă, hartă

Panouri solare, cabluri și baterii reîncărcabile

Chibrituri și brichete

Rucsac de munte

Saci militari

Carpete plușate

Saci de dormit

Echipament de alpinism

Plasă de protecție împotriva țânțarilor, pentru față

Mănuși
 Cizme de fetru
 Piolet
 Crampoane
 Medicamente
 (10 cutii de paracetamol ca să lupți cu efectele vodcii)
 Ferăstrău
 Ciocan, cuie, șuruburi, pilă
 Drapel francez pentru 14 iulie
 Dispozitive anti-urs, tip fumigenă
 Pistol de semnalizare cu rachete
 Manta de ploaie
 Grătar
 Ferăstrău pliant
 Cort
 Covor impermeabil de camping
 Lanternă de frunte
 Sac de dormit pentru temperaturi mai mici de -40°C
 Geacă tip poliția călare canadiană
 Sanie de plastic
 Crampoane
 Cizme cu jambiere
 Vodcă și sticle de alcool
 Alcool de 90 de grade pentru a compensa
 lipsa articolului precedent
 Bibliotecă personală
 Trabucuri, țigarete de foi, hârtie de Armenia
 și cutie Tupperware pentru a servi drept umidifiant

Icoane (sfântul Serafin de Sarov, sfântul Nicolae,
 familia imperială a ultimilor Romanovi,
 țarul Nicolae al II-lea, Fecioara Neagră)

Cufere de lemn

Binoclu

Aparate electronice

Caiete și stilouri

Alimente (paste, orez, Tabasco, pesmeți, cutii cu fructe,
 ardei iute, piper, sare, cafea, miere și ceai pentru șase luni)

E chiar amuzant, te hotărăști să trăiești într-o cabană, îți imaginezi cum o să fumezi, privind cerul, pierdut în meditații, și te trezești bifând liste de aprovizionare într-un caiet de sarcini. Viața, o listă de cumpărături.

Împing ușa cabanei. În Rusia triumfă coloranții artificiali. Șaptezeci de ani de materialism istoric le-au distrus rușilor orice simț estetic. Care o fi originea prostului-gust? De ce să pui linoleum, în loc să lași gol? Cum a ajuns kitschul să pună stăpânire pe lume? Goana popoarelor după urât e principala manifestare a globalizării. Ca să te convingi că-i așa, e suficient să te plimbi printr-un oraș chinezesc, să observi noul stil decorativ al Poștei franceze sau îmbrăcămintea turiștilor. Prostul-gust este numitorul comun al umanității.

Timp de două zile, ajutat de Arnaud, înlătur linoleumul, mușamalele, husele de poliester și tapetul de plastic de pe pereți. Scoatem cu cleștele cofrajul de carton, dând la iveală grinzile de lemn perlate de rășină și parchetul de un galben palid, culoarea camerei lui Van Gogh de la Arles. Volodia ne privește uimit. El nu vede că lemnul gol, de culoarea ambrei,

este mai plăcut ochiului decât pânza ceruită. Mă ascultă când încerc să-i explic asta. Un burghez care-i spune că parchetul e mai bun decât linoleumul. Estetismul este o deviație reacționară.

Am adus cu noi de la Irkutk o fereastră din lemn de brad galben cu geam dublu, pentru a o înlocui pe cea veche, care răspândește în cabană o lumină de comisariat. Ca să poată monta fereastra, Serghei îmi decupează cu drujba o deschizătură în peretele format din bușteni. Muncește cu nerv, fără să se odihnească, fără să calculeze unghiurile, corectându-și greșelile din mers. Rușii fac mereu lucrurile în mare grabă, de parcă s-ar aștepta să fie atacați de fasciști dintr-un minut în altul.

În satele risipite de-a lungul acestor ținuturi, rușii trăiesc cu conștiința fragilității condiției lor. Nici purcelușul din poave nu are mai multă siguranță în casa lui de paie. Viața între patru pereți de lemn în mijlocul mlaștinilor înghețate te face modest. Cătunele nu sunt construite pentru posteritate. Sunt doar niște biete adunături de bojdeuci care trosnesc sub puterea vântului din nord. Romanii construiau pentru o mie de ani. Pentru ruși, important e să răzbească peste iarnă.

În fața violenței furtunilor de aici, cabana pare o cutie de chibrituri. Fiică a pădurii, destinată putreziciunii: buștenii din care sunt alcătuiți pereții săi au fost odinioară copaci în poiană. Se va întoarce în humă atunci când proprietarul o va lăsa în plata Domnului. În simplitatea sa, te apără cum nu se poate mai bine de frigul iernii. Nu urâțește prin nimic petecul de natură care o adăpostește. Alături de iurtă și iglu, cabana mea e printre cele mai frumoase răspunsuri ale omului în fața adversității mediului.

13 februarie

Dedicăm zece ore străngerii gunoaielor adunate în poiană. Curățăm, ca duhul locului să poată reveni. Rușii fac *tabula rasa* cu trecutul lor, niciodată cu deșeurile. Să arunce ei ceva? *Mai bine mor*, îi auzi spunând. De ce să dai un motor de tractor din al cărui piston ai putea face un stativ? Teritoriul fostei Uniuni Sovietice e presărat cu excrementele planurilor cincinale: uzine în ruină, mașini-utilaje, carcase de avion. Mulți ruși trăiesc în locuri care arată mai degrabă a șantier sau a cimitire de mașini. Ei nu *văd* deșeurile. Ignoră spectacolul de sub ochii lor. Verbul *abstractirovauit*, a face abstracție, este cuvântul de ordine atunci când trăiești într-un câmp de gunoaie.

14 februarie

Ultima ladă e o ladă cu cărți. Dacă m-ar întreba cineva de ce am ales să mă izolez aici, i-aș spune că sunt în urmă cu cititul. Bat în cuie, deasupra patului, o poliță din pin pe care-mi așez cărțile. Mi-am adus vreo șazeci. La Paris, întocmisem cu grijă o listă ideală. Când începi să simți că viața ta interioară devine din ce în ce mai săracă, e cazul să iei cu tine câteva cărți bune, ca să ai cu ce să umpli vidul dinăuntru. Ar fi însă o greșeală să alegi doar lecturi grele, gândindu-te că viața în pădure îți menține un grad foarte înalt al temperaturii spirituale. În după-amiezele când ninge și nu-l ai la îndemână decât pe Hegel, timpul trece greu.

Înainte de plecare, un prieten m-a sfătuit să iau cu mine *Memoriile cardinalului Retz* și *Fouquet*, de Morand. Știam deja că ar fi o greșeală să am în bagaje cărți care evocă locul de destinație. Când ești la Veneția, citește Lermontov, iar pe malul lacului Baikal, Byron.